

Afet ve Acil Durumlarda Beslenme Yönetimi

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Esmâ AKSOY KENDİLCİ

Dr. Öğr. Üyesi Seda OĞUR

© Copyright 2022

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-6965-71-3

Kitap Adı

Afet ve Acil Durumlarda Beslenme Yönetimi

Editörler

Esmâ AKSOY KENDİLCİ

ORCID iD: 0000-0002-0319-2031

Seda OĞUR

ORCID iD: 0000-0002-2041-0790

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

NAT023000

DOI

10.37609/akya.2364

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Afetler ve acil durumlar sonrasında bireyler, kısmen veya tamamen dış gıda yardımına bağımlı durumdadırlar. Afet durumlarından etkilenen popülasyonlar için güvenli enerji, makro besinler ve bir dizi vitamin ve mineral alımı ile ilgili ilk yayın Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2000 yılında yayınlanmıştır. Sphere Projesi ise 1997 yılında bir grup insani yardım ile ilgili sivil toplum kuruluşu ve Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi tarafından başlatılmış ve oluşturulan Sphere El Kitabı önemli hayat kurtarma alanlarında insani müdahaleleri değerlendirmek için beslenme dahil asgari standartlar ve göstergeleri tanımlamıştır. UNHCR, UNICEF, WFP ve WHO, acil durumlarda toplumun gıda ve beslenme ihtiyaçlarını değerlendirmek, tahmin etmek ve izlemek için pratik araçlar olarak ortaklaşa kılavuzlar geliştirmiştir.

Afetler ve acil durumlar genellikle gıda kıtlığına yol açmakta, bir topluluğun beslenme durumunu bozmakta veya tehlikeye atmakta ve tüm yaş gruplarında ölümlere neden olmaktadır. Anne ve çocuğun yetersiz beslenmesi yılda 3,5 milyon ölümden ve 5 yaş altı çocuklarda ölümlerin %45'inden sorumludur. Afetler yetersiz beslenmeyi şiddetlendirmektedir. Bu nedenle beslenme, afet ve acil durumların yönetiminde önemli bir halk sağlığı sorunudur.

Bu kitabın amacı, bölgesel, ulusal veya uluslararası düzeyde önemli afet ve acil durumların yönetiminde yer alan sağlık, beslenme ve sağlık alanındaki diğer disiplinlerin beslenme yönetimine yardımcı olmaktır. Bu kapsamda, kitapta ele alınan konular şunlardır: “afet ve acil durumların önemi”, “afet risk azaltma ve sürdürülebilir kalkınma”, “bulaşıcı ve bulaşıcı olmayan hastalıkların önemi, tedavisi ve önlenmesi”, “afet sonrası çocuklarda beslenme ve ishali hastalıklar”, “afet ve acil durumlarda beslenme gereksinimleri”, “afet ve acil durumlarda riskli grupların (çocuklar, gebe ve emzikli kadınlar, yaşlılar, engelliler ve kronik rahatsızlığı olan bireyler) beslenmesi”, “afet ve acil durumlarda önemli beslenme yetersizliği hastalıkları (malnütrisyon ve mikro besin ögesi eksiklikleri)”, “afet ve acil durumlarda beslenme durumunun değerlendirilmesi”, “afet ve acil durumlarda beslenme hizmetlerinin organizasyonu”, “afet ve acil durumlarda gıda güvencesi ve gıda güvenliği ilişkisi”, “afet ve acil durumlarda su, sanitasyon ve hijyen” ile “afet ve acil durumlarda gıda yardımlarının organizasyonu”.

Afet sonrası çevre planlaması, temiz suya ulaşım, hijyenik tuvalet ve kanalizasyon sistemi, katı atık yönetimi, su ve gıda hijyeni, sağlıklı beslenme, aşılama, vektör kontrolü, kişisel hijyen (el yıkama), hasta kişilerin erken tanı, tedavi ve izolasyonu, iyi yara bakımı ve etkilenen toplumun sağlık ve hijyen konusunda eğitilmesi afet sonrası gelişebilecek bulaşıcı hastalıkların ve salgınların önüne geçmenin en önemli basamaklarıdır. Tüm bunların uygulanabilmesi için her afet sonrasında sağlık politikası oluşturucular ve uygulayıcılar tarafından acil olarak risk değerlendirmesi yapılmalıdır.

Afet durumları, sosyal hizmetlerde aksamalara, gıdaların dağıtılamamasına ve dolayısıyla yetersiz beslenmeye yol açmaktadır. Ayrıca mülteciler ve yerinden edilmiş toplumlarda, yüksek oranda yetersiz beslenme ve mikro besin eksiklikleri ile artan ölüm oranlarıyla ilişkili bulunmuştur. Acil durumlarda, bireylerin finansal gelirleri, iş kayıpları nedeniyle kesintiye uğrayabilmekte, bu durum da gıda mevcudiyetini ve erişilebilirliğini etkilemektedir. Sel gibi doğal afetler evde, depolarda ve ekinlerin yetiştirildiği yerlerde (toprak, su, ormanlar ve otlaklar) gıda stoklarını yok edebilmektedir. Mecburi yer değişikliği, özellikle afetin ilk dönemlerindeki yardım sağlamadan önceki aşamalarda gıda güvenliğini de etkilemektedir. Bol miktarda yiyecek bulunsa bile ailelerin gıda satın almaya gücü yetmeyebilmekte ve/veya daha ucuza ve bundan kaynaklı sıklıkla daha az besleyici gıdaya yönelim sebebiyle diyet çeşitliliğinde azalma ve önceden var olan mikro besin ögesi eksikliğinde şiddetlenme görülebilmektedir.

Afet bölgesinin kültürel alışkanlıklarına uygun olmayan yiyeceklerin topluma ulaşması engellenmelidir. Afet durumlarında oluşacak gıda ihtiyacının aksamaması için planlamalar afetlerden önce yapılmalı ve etkilenen toplumda yeterli ve dengeli beslenmenin sağlanması konusunda gereklilikler yerine getirilmelidir. Afetzedelere afet ve acil durumlarda beslenme ve diyet hizmetlerinin sunulması amacıyla Japonya'daki gibi afet bölgesinde afet diyetisyeni olarak beslenme uzmanları görevlendirilebilir ve afet öncesi hazırlık olarak afet diyetisyeni ülkemizde ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından yetiştirilebilir.

Hazırlanan kitabın beslenme bilimine ve genel anlamda insanlığa yararlı olması dileğiyle...

Dr. Öğr. Üyesi Esmâ AKSOY KENDİLCİ
Dr. Öğr. Üyesi Seda OĞUR

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1	Afet ve Acil Durumların Önemi	1
	<i>Cihan ÖNEN</i>	
BÖLÜM 2	Afet Risk Azaltma ve Sürdürülebilir Kalkınma	15
	<i>Edip KAYA</i>	
BÖLÜM 3	Afet ve Acil Durumlarda Bulaşıcı Hastalıkların Önlenmesi, Tedavisi ve Kontrolü	29
	<i>Kenan KENDİLCİ</i>	
BÖLÜM 4	Afet ve Acil Durumlarda Bulaşıcı Olmayan Hastalıkların Önlenmesi, Tedavisi ve Kontrolü	49
	<i>Osman KÜÇÜKKELEPÇE</i>	
BÖLÜM 5	Afet Sonrası Çocuklarda Beslenme ve İshalli Hastalıklar	59
	<i>Mehmet Emin PARLAK</i>	
BÖLÜM 6	Afet ve Acil Durumlarda Beslenme Gereksinimleri	71
	<i>Anıl YILDIZ</i>	
BÖLÜM 7	Afet ve Acil Durumlarda Riskli Grupların Beslenmesi.....	85
	<i>Fatma KILIÇ</i>	
BÖLÜM 8	Afet Ve Acil Durumlarda Önemli Beslenme Yetersizliği Hastalıkları	99
	<i>Esmâ AKSOY KENDİLCİ</i> <i>Nubar YASAN</i>	

BÖLÜM 9	Afet ve Acil Durumlarda Beslenme Durumunun Değerlendirilmesi	149
	<i>Fatma KILIÇ</i>	
BÖLÜM 10	Afet ve Acil Durumlarda Beslenme Hizmetlerinin Organizasyonu	167
	<i>Yağmur DEMİREL ÖZBEK</i>	
BÖLÜM 11	Afet ve Acil Durumlar ile Gıda Güvencesi ve Gıda Güvenliği İlişkisi	183
	<i>Seda OĞUR</i>	
	<i>Yakup Enes ÇAM</i>	
BÖLÜM 12	Afet ve Acil Durumlarda Su, Sanitasyon ve Hijyen	217
	<i>Seda OĞUR</i>	
	<i>Yakup Enes ÇAM</i>	
BÖLÜM 13	Afet ve Acil Durumlarda Gıda Yardımlarının Organizasyonu	243
	<i>Necla ÖZDEMİR ORHAN</i>	

YAZARLAR

Dr. Öğr. Üyesi Cihan ÖNEN
Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Hemşirelik Bölümü

 0000-0002-9159-7396

Dr. Öğr. Üyesi Edip KAYA
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Terapi
ve Rehabilitasyon Bölümü

 0000-0002-0715-0154

Dr. Öğr. Üyesi Kenan KENDİLCİ
Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Ebelik Bölümü

 0000-0002-5787-1339

Dr. Osman KÜÇÜKKELEPÇE
Adıyaman İl Sağlık Müdürlüğü

 0000-0002-7138-692X

Uzm. Dr. Mehmet Emin PARLAK
Kahta Devlet Hastanesi

 0000-0002-9703-7947

Öğr. Gör. Dr. Anıl YILDIZ
Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik
Bölümü

 0000-0002-8628-7617

Öğr. Gör. Fatma KILIÇ
Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Beslenme ve Diyetetik
Bölümü

 0000-0002-7914-5004

Dr. Öğr. Üyesi Esmâ AKSOY KENDİLCİ
Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Beslenme ve Diyetetik
Bölümü

 0000-0002-0319-2031

Arş. Gör. Nubar YASAN
Munzur Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Beslenme ve Diyetetik
Bölümü

 0000-0002-7508-542X

Arş. Gör. Yağmur DEMİREL ÖZBEK
Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve
Diyetetik Bölümü

 0000-0003-3877-3183

Dr. Öğr. Üyesi Seda OĞUR
Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik
Bölümü

 0000-0002-2041-0790

Öğr. Gör. Yakup Enes ÇAM
Bitlis Eren Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Meslek Yüksek Okulu., Otel, Lokanta ve
İkram Hizmetleri Bölümü

 0000-0001-8787-5560

Dr. Öğr. Üyesi Necla ÖZDEMİR ORHAN
Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik
Bölümü

 0000-0003-2581-1275